

**ER XOTIN O‘RTASIDA KELIB CHIQAIDIGAN MUAMMOLAR
YUZAGA KELISHINI OLDINI OLISH.**

*Namangan shahar xotin-qizlar ishlari bo‘yicha psixolog
Turgunbayeva Dilorom Kadirxanovna*

Annotatsiya: Ushbu maqolada oila, jamiyat uchun nihoyatda ahamiyatli hisoblangan ota – ona va bola, er va xotin, oila a‘zolarining o‘zaro munosabatlari, er-xotin o‘rtasidagi janjallarning tez-tez sabablari, oiladagi nizolarni hal etishning ko‘pgina samarali usullari, oilaviy ajralishlar oldini olish uchun shaxsiy hayotimizda nimalarga amal qilishimiz, nimalarga e‘tibor berishimiz lozim shular haqida batafsil fikrlar yuritilgan.

Kalit so‘zlar: oila, munosabat, oiladagi nizo, o‘zbek oilalarida ajralishlarning motivlari, turmush o‘rtoq, farzandlar, ajralishlarning sabablarini aniqlash, ajralish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются отношения между отцом и матерью и ребенком, мужем и женой, членами семьи, которые считаются чрезвычайно важными для семьи и общества, частые причины ссор между мужем и женой, а также многие эффективные методы разрешения семейных проблем. Подробно обсуждаются споры, методы, чего следует придерживаться в личной жизни, на что следует обратить внимание, чтобы предотвратить семейные разводы.

Ключевые слова: семья, взаимоотношения, конфликт в семье, мотивы развода в узбекских семьях, супруг, дети, определение причин развода, развод.

Annotation: In this article, the relationship between father and mother and child, husband and wife, family members, which are considered extremely important for the family and society, the frequent causes of quarrels between husband and wife, a follow in our personal life, what we should pay attention to in order to prevent family divorces are discussed in detail.

Key words: family, relationship, conflict in the family, motives of divorce in Uzbek families, spouse, children, determining the reasons for divorce, divorce.

Jamiyatning bosh bo‘g‘ini bo‘lmish oila erkak va ayol o‘rtasidagi munosabatlarga asoslanadi. Bu borada er-xotin zimmasiga yuklanadigan burch va vazifalar doimiy muhokamalar markazida bo‘lib kelgan. Demak, jamiyat uchun nihoyatda ahamiyatli hisoblangan ota – ona va bola, er va xotin, oila a‘zolarining o‘zaro munosabatlari bilan bog‘liq bo‘lgan muammolar aynan oila negizida yuzaga keladi. Shuning uchun ham qadim zamonlardan boshlab oila, undagi munosabatlar masalalari har bir davrning donishmand, olim, mutafakkirlari tomonidan o‘rganilib kelinganligini va ularning qarashlarida bu masalalarning yoritilganligini kuzatamiz. Bu qarashlarni, fikrlarni

sizning hukmingizga havola etish orqali oila, o‘zaro munosabatlar muammolari bizning hayotimizda doimo muhim masalalar sirasiga kirishini qayd etamiz. V.G.Belinskiy shunday degan “Shunga qat’iy imonim komilki, er-xotin ittifoqi tevarak-atrofdagilarning aralashuvidan xoli bo‘lmog‘i kerak, binobarin, bu ikki kishidan boshqa hech kimning ishi emas” Oila insonlarni birlashtirib turuvchi eng kichik ijtimoiy birlik bo‘lib, uning tinchligi, ravnaqi va barqarorligi jamiyat tinchligi va barqarorligi hisoblanadi. Yana olim J.Santayana oilaga ta’rif bera turib, “Oila tabiatning shoh asarlaridan biridir”, deydi. Oiladagi nizolar - bu juftlarni psixologga davolanishning eng keng tarqalgan sababi. Oiladagi nizolarni hal qilish usullari asosan jamiyatning muayyan hujayrasi doirasida qanday janjal yuzaga kelganiga bog‘liq. Ota-ona munosabatlari va nikoh tushunchalari bolalarda bo‘lgan oiladagi nizolar juda salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ikki kishining fikrlari yoki istaklari bilan to‘qnashganda, natijada ular umumiy yo‘nalishni topishni istashganida, oiladagi nizolarni tabiiy jarayon deb biladi.

Psixologlar oilaviy janjallarni normal holat deb bilishadi. Qarama-qarshiliklar tufayli er-xotinlar bir-birlarini yomon ko‘rishni boshlaydilar, hatto undan ham ko‘proq ajralishadi. Shuning uchun har doim paydo bo‘ladigan oiladagi nizolarni qanday hal qilish masalasi juda muhim bo‘lib qoladi. Odamlar janjallashishi tabiiy, ayniqsa bu odamlar turmush o‘rtog‘i va mehribon sherik bo‘lsa. Sizning munosabatlaringizda hech qachon janjal bo‘lmaydi deb umid qilish ahmoqlikdir, chunki dunyoda bir xil ikkita odam yo‘q. Siz qanchalik yaqin va sevikli bo‘lishingizdan qat’iy nazar, har doim sizning fikringiz sherikingiz bilan mos kelmaydigan savollar mavjud. Odamlar odatda bahsli masalalarni qanday hal qilishadi? Ular qichqiradi, tanqid qiladi, qoralaydi, janjal qiladi, hatto idishlarni sindirib, yugurib keladi. Hech kimga sir emaski, muammolarni hal qilishning bunday usullari nafaqat sevuvchilarning munosabatlarida iz qoldiradi. Biroq, odamlar ba’zi bir tushunchalar bo‘yicha kelisha olmasalar, hamma qichqiradi va qichqiradi. Ammo bitta haqiqatni yodda tutish kerak: qichqirganni eshitish mumkin emas! Shuning uchun janjal va qichqiriqdan so‘ng, sheriklar bir-birlari bilan tinch ohangda muloqot qilishni boshlamaguncha, muammo hal qilinmaydi.

Er-xotin o‘rtasidagi janjallarning tez-tez sabablari quyidagilardir:

Turmush o‘rtoqlardan birining mastligi; oilaviy hayotni o‘tkazish bo‘yicha qarashlarning farqi; turmush o‘rtoqlarning xudbinligi; haddan tashqari rashk; sheriklarga nisbatan hurmatsizlik; qondirilmagan ehtiyojlar; turmush o‘rtoqlardan birining bolalarni tarbiyalashda yoki hayotni boshqarishda ishtirok etmasligi..... Ma’lumki yuqoridagi sabablarning qaysi biridir ko‘proq foizni qaysi biridir kamroq foizni tashkil etadi, lekin baribir o‘z o‘rnida oilaviy konfliktlarni vujudga keltirmoqda.

Oiladagi nizolarni hal etishning ko‘pgina samarasiz usullari mavjud, ulardan foydalanish nafaqat sizning qimmatbaho vaqtni olib tashlashi mumkin, balki oiladagi mojaroni yanada kuchaytirishi mumkin. Oilangizdagi ziddiyatlarni bartaraf etish uchun

oilaviy psixologlardan yordam so‘rang va oilangizga qo‘shnilar, tanishlar yoki ota-onalarning maslahatini tekshirmang. Oiladagi nizolarni hal qilish uchun siz tushunishga intilishingiz kerak. Agar ikkala turmush o‘rtog‘i bir-birlarini eshitishga harakat qilsalar, unda murosaga kelish mumkin. Bu yerda g‘alaba qozonishning hojati yo‘q, chunki g‘alaba yutqazishni taxmin qiladi. Ittifoq - bu qul va xo‘jayin emas, ikki teng sherikning birlashmasi. Ikki turmush o‘rtoq o‘zaro munosabatlarda qulay bo‘lishi kerak, natijada kimdirning xohish-istaklari amalga oshmagani sababli nikoh ittifoqi buzilmaydi.

Xulosa o‘rnida aytishimiz mumkinki, bu kabi oiladagi nizolar oldini olish uchun oila ishonchli munosabatda bo‘lishi kerak. Oilaviy nizolarni hal qilishda muammolardan qochmaslik, balki ularni hal qilish kerak. Muammoni hal qilish, g‘alaba qozonish yoki himoya qilmaslik maqsadida konstruktiv va xotirjamlik bilan olib boring. Uchinchi tomonlarni nizoga jalb qilish maqsadga muvofiq emas, chunki ular mojaroning yanada kuchayishi uchun katalizatorga aylanishi mumkin. Ajrashish bu nizoni yechimi bo‘lib qolmasligi kerak!

Ajralishlarning sabablarini aniqlash maqsadida o‘tkazilgan tadqiqotlarning ko‘rsatishicha, o‘zbek oilalarida ajralishlarning motivlari sifatida ko‘rsatilgan ta’sirlardan asosiylari, yuqorida qayd etilganidek, “turmush o‘rtog‘ining qo‘polligi”, “ota-onalar va boshqa qarindoshlarning aralashuvi”, “bir-biriga nisbatan befarqlik”, “er-xotindan birining oilaviy masalalarga nisbatan befarqligi” kabilar ajralish sabablari sifatida ko‘rsatilgan. Shunday qilib, ajralish muammosi hozirgi paytda jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biri bo‘lib qolmoqda. Oilalarni ajralishlarining mavjudligi bizning respublikamizda ham keng jamoatchilik diqqatini o‘ziga qaratib, bu muammoning yechimini topish uchun kerakli choralarni ko‘rishga da’vat etmoqda. Chunki yuqorida qayd etilganidek, ajralishlar natijasida millionlab odamlar-eng avvalo, farzandlar, ayollar, qolaversa erkaklar va hatto ajralishganlarning yaqinlari ham “ma’naviy jarohat” oladilar.

Bularning barchasi o‘zbek oilasida ajralish masalasiga jiddiyroq e’tibor berish lozimligini va uning oldini olish, salbiy asoratlarni kamaytirish chora-tadbirlarini ilmiy asoslangan holda ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi. Yuqoridagilardan qanday xulosa chiqarmog‘imiz va shaxsiy hayotimizda nimalarga amal qilmog‘imiz, nimalarga e’tibor bermog‘imiz lozim?

1. Turmush o‘rtoq tanlashda shoshilmang va adashmang.
2. Hayot taqozosi bilan va tajribali kishilar maslahatlariga ko‘ra ajralishingiz muqarrar bo‘lsa, vaqtni cho‘zib o‘tirmang...
3. Ajralish, sizga, turmush o‘rtog‘ingizga, ota-onalaringizga, (agar bo‘lsa) farzandlaringizga imkoni boricha salbiy ta’sir qilmasligi choralarni ko‘ring. Sizning ajralishingiz qarindoshlar orasiga sovuqchilik tushurmasligi, ular orasidagi munosabatlarning buzilishiga olib kelmasligi zarur.

4. Ajralishgan turmush o‘rtog‘ingiz bilan ijobiy munosabatni saqlab qolinishini ta‘minlang. Er-xotin ajralishi bolalari otasiz yoki onasiz o‘shishiga, ota va onadan ajralishiga olib kelmasligi kerak.
5. Ajralib ketgan eringiz yoki xotiningiz haqida farzandlaringizga salbiy ma‘lum otlar berib, u haqda salbiy tasavvur shakllantirishdan saqlaning, chunki bunday tasavvurning shakllanishi bolangizning kelgusi hayotiga, shaxsiy oila munosabatlariga, qaynona-kelin munosabatlariga va farzand — ota-ona munosabatlariga salbiy ta‘sir qiladi.
6. Ajralish eng so‘nggi chora! U faqat Sizning emas, balki yaqinlaringiz taqdiriga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishini aslo unutmang. Shu sababli bu yuzasidan asossiz yengil qarorlar chiqarishdan saqlaning. Bu borada katta hayotiy tajribaga ega bo‘lgan yaxshi kishilar bilan maslahatlashing.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.M.Mirziyoyev “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi” 2022.
2. A.Avloniy “Guliston yoxud axloq”.Islom odobidan mumtoz namunalar. T.,1993.
3. F.A.Akramova, R.M.Abdullayeva “Oilaviy hayotga oid psixologik tavsiyalar”. T.: “Shams ASA”, 2002.
4. G‘.B.Shoumarov, I.O.Haydarov, N.A.Sog‘inov, F.A.Akramova, G.Solihova, G.Niyozmetova “Oila psixologiyasi” o‘quv qo‘llanma. “Sharq” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati Toshkent – 2008.
5. www. edu. uz
6. www. pedagog. uz
7. www. tdpu. uz
8. www. ziyonet.uz